

leges szempontnak kell tekinteniök, hogy a színi-, műkedvelő előadás áll legközelebb néptömegeinkhez. Ennélfogva a legjobb nevelőeszköz, mert az élőbeszéd súlyával — úgy mondanivalónkkal, mint játékunkkal — hathatunk legjobban közönségünkre. A műsor összeállításánál alaposan meg kell válogatni a színdarabokat. Igaz, kevés jó, időszerű darab áll még rendelkezésünkre, — de legalább ezeket adjuk elő mindenütt, hogy ezáltal is hozzájáruljanak népünk szellemi újjáépítéséhez. *Műkedvelőinknek főfeladatuknak kell tekinteniök a rendezésített falulátogatásokat.*

A célt már régen leszögeztük: *Célunk az, hogy a dolgozók élet formáján belül a színjátszás művészi eszközeit a társadalomalakítás szolgálatába állítsuk.* A műkedvelő sajátítsa el a szükséges szaktudást, de ezen keresztül ébredjen föl érdeklődése népe, népeink, országa, hazája és az egész világ mindennapja iránt. A helyesen fölfogott műkedvelés cél és eszköz is egyszerre. *A műkedvelő színjátszásnak az a célja, hogy minél több új, fiatal erőt bevonjon a színpadi munkába, mert ez a hely, ahol könnyű alkalom nyílik az ismeretek bővítésére a nyilvános szereplés, a szabatos beszéd és az egyszerű tanítás elsajátítására. S eszköz is, mert a felüli színpad fölhasználásával közelebb hozzuk a népet a kultúrához, könnyen tanítjuk és neveljük.*

Ehhez a munkához Szövetségünk útmutatásaival, színdarabok kiadásával, minden támogatást megad és Népszínházunk vendégszereplései is nagymértékben megkönnyítik műkedvelőink fáradozásait és döntően kihatnak fejlődésükre.

Új alapokra fektetett életünk új színházi kultúra meghonosodását követeli. Ennek meggyökereztetésével fogjuk csak eredményesen szolgálni népünk szellemi, kulturális fölemelkedését, mert a kultúra, az igazi kultúra megteremtője és egyedüli birtokosa: a nép.

S Z E M L E

DÉLI CSILLAG A MAGYAR-JUGOSZLÁV TÁRSASÁG FOLYÓIRATA

A jugoszláv-magyar kulturális egyezmény és a szövetségi szerződés után új, hatalmas lendületet kapott az a munka, amelyhez népeink és elsősorban Tito marsalunk, már a Népfelszabadító Harcok legelső napjaiban hozzáfogtak. Jugoszlávia anynyiszor egymás ellen uszított népei váll-váll mellett harcoltak a demokrácia győzelméért s a végre testvériségére ébredt népet nem tudták többé széjjelválasztani sem a megszállók, sem a hazaárulók; a nép vérére és kínjain élőködök. Ez azon-

ban csak egyik része volt a nagy és dicsőséges munkának. Jugoszlávia népei sohasem viseltek háborút más népek, csak a fasiszták, a faszimus, a kizsákmányolás és kizsákmányolók, a hazaárulók és a fasiszta bérencek ellen. »Jugoszlávia valamennyi népének testvéri, szabad és egyenlő jogú közösségéért« (Tito, 1942 december) harcoltak és ezen felül Európa és elsősorban a Dunamenténcé népeinek testvéri, szabad és egyenlőjogú életéért. Azért, hogy Balkán ne legyen többé »puskaporoshordó« amely feletti különböző érdek-csoportok tartják a kanócot, azért, hogy ne lehessen többé félrevezetni,

egymás ellen uszítani a Dunamedence és Európa egyformán szenvedő, emberibb életet egyformán sóvárgó dolgozó népeit.

Még állt a harc, még sok volt »az ingadozó és spekuláns, aki a fal mellett lapult és leste az alkalmas pillanatot, hogy előbb meglássa, merre billen a mérleg« (Tito, 1944 márc. 1.), amikor már Jugoszlávia valamennyi népe, köztük a magyar nép is, tudta, hogy Tito szabadságot hoz Jugoszlávia és békét; békés, építő szomszédságot és munkalehetőséget Európa népeinek.

Voltak persze még mindig olyanok, akik továbbra is szolgálták a fasiszmust és ezek felé üzenté Tito: »Amennyiben nem éri el őket a népi igazságszolgáltatás legsúlyosabb ítélete, elesnek majd attól, hogy tevékeny részt vegyenek új államközösségünk kiépítésében, nem lesz joguk élvezni ennek a dicsőséges felszabadító harcnak gyümölcseit.« (u. o.)

Harmadik éve építünk. Bent az országot, kifelé a békét. Bent — a nagy magyar költő szavaival — saját, kifelé közös dolgainkat rendezzük. S mi, jugoszláviai magyarok, külön örömmel is üdvözöltük a magyar kormányférfiak beográdi és a jugoszláv kormányküldöttség budapesti látogatását és annak boldog természet igéző eredményeit.

Az igazi közeledés, barátság és talán testvériség egyik előfeltétele, hogy egymást megismerjük, hogy örömeink, bánataink, erőfeszítéseink és reményeink ne legyenek idegenek. mert akkor közömbösek sem lehetnek, hiszen »már ezeréve rokon« népeink minden törekvése. »Elvész, elvész az a dunai nép, amely a másik tudománya nélkül való« — írja Arany János szavaival, Boldizsár Iván, a magyar kormány államtitkára. Ezt a kölcsönös megismerést kívánja szolgálni a magyar nép részéről a Magyar—Jugoszláv Társaság és folyóirata, a »Déli Csillag«.

A »DÉLI CSILLAG« harmadik száma már a mi hazánkban is kap-

ható. A ragyogóan kiállított folyóiratot Csuka Zoltán és Haraszti Sándor szerkesztik. Vuk Sztefanovics Karadzics bölcs tekintetű vonásai díszítik a harmadik szám borító oldalát.

Az első két számról nem beszélhetünk, csupán egy-két példányban érkeztek különböző magán címekre, népünkhöz nem jutottak el. Csak megemlítjük, volt már a Magyar—Jugoszláv Társaságnak egy előbbi kiadványa is, amely sokkal szerényebb köntösben, ugyancsak a »Déli Csillag« nevet viselte.

A lap első belső oldalán Tito marsal és Dinnyés Lajos miniszterelnök kézfogása a beográdi pályaudvaron — az, ami meghatározza a folyóirat szándékát és legnagyobb részben tartalmát is. A politikai rovat a Beogradban járt magyar kormányférfiak: Dinnyés Lajos miniszterelnök, Szakasits Árpád, miniszterelnökhelyettes, Molnár Erik külügyminiszter lelkes nyilatkozatait hozza. Veres Péter honvédelmi miniszter, például — egyebek közt, — ezt mondja: »A másik érdekes benyomásom a magyarokkal történt beszélgetésünk. Harminctagú magyar küldöttség keresett fel. Igen nagy öröm volt nekem függetlenül attól, amit mondtak, az, hogy mozgásuk, beszédjük, felszabadult gondolkodásuk mind azt bizonyítja, hogy a jugoszláv népi demokráciában otthon vannak, a magukénak tartják és magyarságukban semmiféle elnyomottságot, vagy sérelmet nem éreznek«. Magyar politikai részről még Szántó Zoltán meghatalmazott miniszter, Boldizsár Iván államtitkár nyilatkozatait, valamint Szegedi Emil, a »Szabad Nép« szerkesztőjének beográdi riportját közli a »Déli Csillag«.

A jugoszláviai írásokból kiemelkedik Tito marsal »Az »AVNOJ« határozatainak jelentősége« című, 1944 március 1-én a »Nova Jugoszlávija«-ban megjelent cikke — egyébként, sajnos, nem pontos, kissé hevenyészett fordításban. Kardelj Fdvard »A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság alkotmányának fő

jellegzetességei — c. tanulmányának bőséges részletei és a Jugoszláv—magyar kulturális egyezmény szövege egészítik ki a lap politikai vonatkozású oldalait.

A szépen összeállított irodalmi rész Karadzics Vuk-ot ismerteti (Gyölasz Milovan, Dudás Kálmán) és Csuka Zoltán fordításában közli Karadzics gyűjtéséből a »Vén Vujadin« c. népballadát, Kocsics Petar és Minderovics Csedomir elbeszélései, Radicsevics Branko és Sinkó Ervin versei, Heszke Béla: »Egykori szerb-magyar színházi kapcsolatok« c. tanulmánya ékesítik a folyóiratot. Külön beszámoló foglalkozik Ötéves Terünkkel, szakszervezeti mozgalmunkkal és analfabéta oktatásunk eddigi sikereivel. Jó és színes a hírrovat is.

A folyóirat a maga egészében nagy pozitívum. Gyönyörű képei megragadják az olvasó képzeletét. Már a folyóirat megjelenése is kétségtelenül hatalmas lépést jelent ahhoz a nem is olyan nagyon távoli célhoz, hogy valóban megismerjük egymást, hogy »ne vesszünk el a Dunamedencében, egymás tudományának nem ismerése miatt«.

Talán csak azt kifogásolhatnánk, hogy a folyóirat mostani megjelenési formájában túlságosan szép és így — túlságosan drága is. Egy drága újság éppen azok kezébe nem kerül, akik felé és akik miatt minden történik. A folyóiratot nem vásárolhatja meg a magyar dolgozó, munkás és paraszt; az öt forintos ár (nálunk 30 dinár) a dolgozó magyar nép számára körülbelül azt jelenti, hogy e lap nincs is a világon.

Kár, mi inkább egy néplapot szeretnénk, olyat, amely a tömeg számára készül, amely a dolgozó magyar tömegekhez viszi a dolgozó jugoszláviai tömegek gondolatait, elgondolárait. A nagypolgár (és a középpolgár is) ezelőtt is megismerhette volna Jugoszlávia népeit, ha akarta volna.

És most annyit még, hogy Kaste-lán Jure »Tífúszosok« — című gyö-

nyörőséges költeményét szépen fordította — Csuka János.

★

Csuka János — és a »Tífúszosok! Azok akik a halhatatlan dalt: »szabadság«-ot üzenik az élőknek. Azok, akik ott jártak, ahol »ember, farkas nem járt«, ahol »tüzet zörögtek a csontok....« Azok, akik arra jártak, ahol: »minden lépés, minden lábnyom: szabadság, szabadság; szabadság fakad a sebből, szabadság sarjad a vérből....«

Elmondjuk-e a jugoszláviai magyar olvasónak: ki volt Csuka János? Elmondjuk-e a »Sárga Ház« és a többi »Házak« halálra kínozottainak; elmondjuk-e a szabadkai kaszárnya-udvaron felakasztott magyaroknak; elmondjuk-e a Petőfi-brigád hősi halottainak: ki volt Csuka János?

Nem véletlenül idéztük és nem véletlenül idéztük éppen a »Déli Csillag« ugyanezen számából, Tito marsall szavait. »*Akik a fasizmust szolgálták és amennyiben ezeket nem érte el a népi igazságszolgáltatás ítélete; nem vehetnek részt új államközösségünk felépítésében, nem lesz joguk élvezni ennek a dicsőséges felszabadító harc-nak gyümölcseit!*«

Csuka János mindig szerette a naps oldalát, mindig szerette a friss gyümölcsöt. Ezt a napsugarat, ezt a gyümölcsöt azonban nem élvezheti. Csuka Jánosban lehetett volna annyi belátás, annyi értelem, annyi megbánás, hogy önként félreállt, ha csak a szót is hallja: »jugoszláv«. Nem tette. Csuka János éppen a jugoszláv-nemzetiségű tanítók felavatásán akart szerepelni, éppen a jugoszláv—magyar közeledést akarja szolgálni, éppen halott szabadsághősök büszke szenvedéseiről akar dalolni. Bevalljuk, okosabbnak, értelmesebbnek tartottuk.

Csuka János, a régi Jugoszláviában becsületes dolgozóként — becsületes emberként — indult el. Aranyművesnek készült és első írásai »Aranyműves« aláírással jelentek meg. Az első világháború után részt vállalt a munkásmozgalomban. Ujvidéki, akkori

ifjúmunkások igen jól emlékeznek. Cs. J. még teljes világosságában fel nem derített, de meglehetősen különös körülmények között lezárujt első szereplése. Ami tény: az ifjúmunkások vezetőit, valamennyit bebörtönözték. Valamennyit — egy ifjúmunkás vezetőt kivéve. Ez az egy, Csuka János volt.

Szabadkán az irredenta szolgálatába szegődvén, a magyar kormány-pénzekből támogatott »Hírlap« munkatársa lett. A lap betiltása után a »liberális« Napló csendesebb vizeire evezett. Itt csakhamar a főmunkatársak, az u. n. szerkesztők közé került.

A liberális Csuka János — mindez még a régi Jugoszláviában, — vezető tagja volt a későbbi háborús bűnös Deák Leók, Vámos Jánosok »Magyar Párt«-jának. Mint magyar kiépítette szoros és alázatos kapcsolatait elsősorban a szláv püspök, másodsorban a szláv ügyészség felé. Kis fáradsággal megállapítható az is: meddig ment el a magyar Csuka János például a besűgás terén. Hasonlóan kis fáradsággal megállapítható az is, mit követett el Csuka János a szabadkai Népkör haladó szellemű fiataljai ellen. Azt is tudjuk, kinek az indítványára zárta ki a Népkör mártírunkat, a »HID« egykori szerkesztőjét. Mayer Ottmárt. Vannak olyanok is, azok közül akik a régi Jugoszláviában, Beogradban folytatták egyetemi tanulmányaikat, akik még emlékeznek Csuka Jánosnak a haladó szellemű magyar egyetemi haligatókat támadó írásaira és szónoklataira.

Igen, »Csuka halál. Csuka halál. Halál a lábaim nyomában« (Csuka János fordításából) az járt Csuka János lábain nyomán, de azért még maradtak életben a »HID« szerkesztői és munkatársai közül is olyanok, akik emlékeznek Csuka János háborúelőtti működésére. Olyanok is, akik a régi Jugoszláviában a szabadkai szerb rendőrök ökleit érezték hátukon, olyanok is, akik Horthy-Magyarország Szabadkáján hónapokon keresztül tíz centiméternyi tá-

volságban ültek szemben a fallal — a Sárga-házban. Olyanok is élnek még, akik látták Dóci doktor citört lábait és azt is, hogy ezekkel a tört lábakkal hogyan hurcolták az akasztófa alá.

Igen, ilyen érdemei voltak Csuka Jánosnak, aki a fasiszta megszállók első szabadkai napilapjának első szerkesztője lett.

Nem vádiratot készítünk, nem a mi feladatunk. Csak — emlékezünk. Például Cs. J. cikkére: »Délvidéki magyar feladatok«. Vagy arra, hogy: »Eltűnnek a csetnikharcok nyomai«. (Egy elkésett kérdés: Cs. J. is Szabadkán volt akkor, mi is. Nos, voltak-e csetnikek, voltak-e csetnikharcok Szabadkán?) És vajjon ki írta (1941 jun. 8) az »új európai rend igazságos társadalmi átalakulásá«-ról haragú írományt? És vajjon ki szerkesztette a lapot akkor, amikor sorozatosan jelentek meg a hazug beszámolók, riportok, riportsorozatok a csetnikekről, a csetnikek rémuralmáról, a villámgyőzelmű magyar hadviselésről?

A »Bocskay-szövetség«-et, a nyilas Nagy Ivánt vajjon ki ünnepelte?

Csuka János.

És ki írt és ki íratott a »vörös templomrombolás«-ról, »új német hősi ének«-ről és ki írta azt a tudatos hazugságot, hogy a »kisebbségi élet egyetlen éjszakáján fiatalemberek megöszültek, megöregedtek...« (július 4.)

Csuka János, aki nem öszült, nem öregedett — több kisebbségi éjszakán ugyan —, de két házat, vagyont szerzett s mi több, püspöki és főügyészi jóbarátokat, az utóbbitól még értékes könyvtárat is.

Ki írta vajjon, hogy »a bukó kommunizmus öngyilkos dühe tépi az egész orosz népet?« (július 6). Ki írta az usztaokról? Ki dicsérte a kabátoltvaj gyilkos Pavelicset?

Csuka János... Csuka János?

Nem vádirat ez és nem tetemrehívás. Csak megállapítjuk, hogy amikor a magyarság legjobb fiait bebörtönözték, féelhoitra verték, felakasz-

tották — másokat pedig előbb a szejdi »Csillag«-ba és Vácra, később nagyrészüket az ukrainai aknamezőkre vonsozták, — ismét Csuka János volt az, aki a »le g s z e b b j u t a l m a t« Bittó Dezső akkori városparancsnoktól kapta, olyan elismerő levél formájában, amely megállapítja, hogy Cs. J. »a honvédség és közgazgatás szerveinek, munkájuk zavartalan végzésében hatékony segítségére« volt.

(Hatékony, Csuka János, igazán csak hatékony? Halékony volt az a segítség, halékony bizony!)

Ezzel a köszönőlevéllel tarsolyában, Csuka János aztán ement Szabadkáról Budapestre. »Mégis okos patkány« — suttogtuk akkor, — »látja a közeli véget, menekül...«

Patkány volt, de azt hittük, hogy legalább okos patkány. Azt hittük, hogy sohasem kerül vissza bünei színhelyére. Azt hittük, hogy távortartják tőlünk az általa is megölték árnyai. Azoknak az árnyai, szerbeknek, horvátoknak, magyaroknak, zsidóknak, akinek sirját ő is segített megásni. És végül azoknak az árnyai, akiket az ő uszításai is, a becstelen és kilátástalan háborúba, a voronyezsi tömegsírokba kényszerítettek. Azt hittük, hogy Cs. J. még a pesti Dunaparra sem tud kimenni, nehogy eszébe jusson az ujvidéki Dunapárt...

Csuka János — ostoba patkány volt és maradt.

Élelnte — Budapestről — ritkábban jelentkezett. Ha igen, akkor a faszíált »Kalangya«-ban, amelynek első felelős szerkesztője a háborús bünsös Blazsek Ferenc, »központi ügykezelője« pedig az a Csuka Zoltán volt, (a »Láthatár« stb. volt szerkesztője, költő és műfordító), aki ma a »Déli csillag«-ot is szerkeszti.

Cs. J. első (aláírt) cikke 1942 dec. 15-én jelenik meg a Kalangyában. »A délv-déki magyar munkás útja«-ról ír »a mozgalmaktól kissé távolabbélő, de hivatásánál fogva a dolgozók iránt mindig megértést tanúsító, közülük való újságíró« (kiemelés tőlünk) hangján. Igen, Arany-

míves János közülük való volt. Ujvidéken, például, hiszen említettük. Itt, ebben az írásban igazolódott Cs. J. esetében először az a régi mondás, hogy a bűnös mindig visszatér... Különben ezt a cikket január 15-én folytatja. Ezuttal nincsen helyünk hosszabb idézetekhez, de az írás célját, lényegét talán ebből is megértik: »Közben a nemzeti szocialista Németország és a fasiszta Olaszország más eszközökkel és módszerekkel fogott hozzá a munkáskérdések megoldásához, S a többi nyugati államokban is (!) sokat javult a munkás-ság helyzete...« (kiemelés, felkiáltójel tőlünk). Nem, a n n y i t mint Dachauban, Auschwitzban, a német és olasz börtönökben, internátó táborokban, kinzókamrákban, a n n y i t valóban nem »javult« a helyzet Nyugaton....

1943 április 15-én (Kalangya) ujvidéki »szerb irodalmi est«-et »méltat« Cs. János. Méltatja »Sztefanovics Szvetiszláv, belgrádi író (t) a szerb szellemi élet legműveltebb és legki egyensúlyozottabb képviselője«-t. Cs. J. ennek során megállapítja, hogy »az elkövetendő új világrenben« (kiemelés tőlünk) »az eddiginél őszintébb és emberibb cselekedetekkel megbecsüljük egymást«.

Akit Cs. J. méltat, nem is lehet más, mint hazaáruló, németszolga. Stefanovics valóban az volt.

1943 május 15-én ismét jelentkezik Cs. J. Egyebek közt, ezeket mondja: »A magyarság multja és jelené a perdöntő koronatanú annak igazolására, hogy nemcsak azokat a másaíkjú népeket védelmeztük meg, amelyek készséggel velünk tartottak, de az eltévedteket, a kísérletezőket is megbocsátóan visszafogadtuk« (kiemelés tőlünk).

Hogy Cs. J. a multat illetően is tudatosan és alávaló módon hazudik, azzal most nem foglalkozunk. Ami az akkori jelent illette... hát azzal sem.

De meggyalázza Cs. J. a legnagyobb magyar esztendőt, 1848-at is, amikor ugyanebben az írásában eze-

ket írja: »Miletics Szvetozár... Magyarország történelmének olyan korszakában jelentkeztek, amikor a magyar nemzet a ma i h o z h a s o n l ó élet-halál harcát vívta«. (Kiemelés tőlünk). Csuka János akkor is tudta, ma meg éppen állítja, hogy a k k o r a szabadságért harcolt a magyar nemzet; »ma« (1943) pedig a szabadság ellen; a k k o r a németek — az elnyomók — ellen »ma« a németek — az elnyomók — oldalán....

De mást is ír Cs. J. 1848-ról, a »g y á s z o s e m l é k ü « szabadságharcról. (u. o.)

A felszabadulás után azonban, sajnos hamar találkoztunk Cs. J. nevével, aki sietett »Jugoszláv szakértőként jelentkezni hivatalában éppen úgy, mint a sajtóban. »Régi Jugoszlávia« — címmel az »Uj Magyarország«-ban (1945 aug. 22) írt egy osztoba cikket, amelyben az akkori »nyugati recept« szerint megállapítja, hogy »Macsek kommunistának nevezi Tató Jugoszláviáját, Beograd hazáruólónak bélyegzi Macseket«.

Csak ennyi. Cs. J., a »szakértő« nem bélyegzi meg Macseket, csupán megállapítja, hogy »Beograd megbélyegzi«, Cs. J. nem mondja, hogy Ti-

to Jugoszláviája »kommunista«, csúran szerényen közli, hogy Macsek ezt állítja.

Egyelőre elég Csuka Jánosból.

A »Déli Csillag«-nak nagyon örülünk. A magunkének is érezzük és éppen ezért emeljük fel szavunk a lap — a Magyar-Jugoszláv Társaság — érdekében. Mert Jugoszlávia magyar népe, magyar dolgozói méltatlanoknak bizonyulnának, mártirjaik, hősi halottaik emlékéhez, testvérnepeik nagylelkű áldozataihoz; méltatlanoknak bizonyulnának saját magyarságukhoz, ha nem emelnék fel szavukat akkor, ha egy itt is árúsításba került magyar folyóiratban olyan névvel találkozunk, akinek nagy része volt abban, hogy a mártirok — mártirok, a halottak — halottak lettek.

Nem a mi dolgunk azzal foglalkozni, hogy Csuka János mit és miért csinál — Magyarországon. Ahhoz azonban, hogy jugoszláv-magyar vonalon az egykori jugoszláv cenzorok kebeibarátja, Hitler »munkásvédelmi« intézkedéseinek magasztalója, Ady és Petöfi emlékének meggyalázója — ahhoz, hogy ezen a megtisztult és tiszta vonalon fasiszta ne dolgozzon, ahhoz igenis van közünk.

SZINDARABPÁLYÁZATUNK EREDMÉNYE

1947 évi irodalmi pályázatunk első két szakaszáról a HID XI. évfolyamának novemberi és decemberi számában adtunk hírt. Mind a novella, mind a verspályázat szép termést hozott, egy-két valóban jelentős alkotással gazdagította társadalmunk fejlődésével együttthaladó népi irodalmunkat. Most, amikor a pályázat harmadik szakaszának számadásához érkeztünk, már nem mondhatjuk el ugyanazt. A munka, a törekvés és az alkotói igyekezet, amelyet a pályázati fölhívás indított meg, ezuttal kéziratban maradt.

Ám mintahogy a jó kertész a visszavágott hajtást is számon tartja, mi sem fordítjuk el tekintetünket ezekről a munkákról, mert már a méltatás is annak bizonyosága, hogy szindarabíróink vannak indulóban és a *legnehezebb műfaj* is ma vagy holnap megtalálja művését betűvetőink soraiban.

Szindarabpályázatunk visszhangja nem volt nagyobb, mint 1946-ban,